

AARE LAANEMÄE

Enne ja pääle Stalini surma

Haapsalus õpetajaks õppimas,
1952–1956

Toimetaja Sven Maanso
Kaane kujundaja Lemmi Kuulberg
Küljendaja Erje Hakman

Fotod autori erakogust.

© Autor ja kirjastus Argo, 2017

www.argokirjastus.ee

ISBN 978-9949-607-27-3

Trükitud trükikojas Pakett

SISUKORD

Sissejuhatus.....	5
Kuidas sündis otsus minna Haapsallu õpetajaks õppima?	8
Haapsalu Pedagoogiline Kool – Läänemaa Õpetajate Seminari ja Haapsalu Õpetajate Seminari vaimsure kandja.....	13
Nostalgiline Haapsalu.....	17
Vana kaader annab tooni	23
Sisseelamisraskused	38
Cyrrillus Kreek ja Pärt Ellerhein	45
Haapsalu spordielu.....	50
Stalini surm.....	55
Uus direktor Fridel Joonasing. Tantsuõhtud.....	58
Sügisel Noarootsis	61
Näitering.....	64
Koduigatsus	66
Ühiselamuvanem	69
Esimene armastus	72
Uued huvid	74
Praktikatunnid kodukoolis	77
Kontsertreisid	82
Kehalisest kasvatuses Haapsalu Pedagoogilises Koolis	88
Lõpusirge. Miks pedagoogiline õppeasutus Haapsalus suleti?	90
Muusikaõpetajate täienduskursusel.....	95

Suunamine õpetajaks Lõuna-Eestisse.....	98
Ees ootab Vene kroonu	102
Lõpetuseks	105
Valitud kirjandus	108
Isikunimede register	109

CYRILLUS KREEK JA PÄRT ELLERHEIN

Kui saime teada, et meie klaveriõpetajaks saab Cyrillus Kreek, olime kõik uhked. Temast kui väljapaistvast heliloojast ja endisest konservatooriumi professorist rääkis mulle esmalt üks vanema kursuse poiss – Vello Kelder. Muidugi oli koolis teisigi häid klaveriõpetajaid, nagu Peterburi Konservatooriumi lõpetanud Alice Kansa, aga ka Valve Karise, Heljo Talmet jt. Kuid Cyrillus Kreegist sai meile kohe midagi ebajumalataolist. Klaveritunnid toimusid tollal Väike-Viigi 10 asuvas kollaseks värvitud pikas kaheosalises puumajas. Selleks tuli oma veerand tundi kindlasti varuda, et sinna kohale jõuda. Kui varasügisel oli Väike-Viigi-äärne tee ilus, liivane ja kuiv, siis hiljem muutus see poriseks, mis aga tähendas, et mustad jäljed jäid meist ka maja väikese ja alati puhta esiku põrandale. Ei mäleta, et oleksime kunagi taibanud kingi või saapaid jalast võtta. Esikust avanes üks otse väiksesse klaverituppa, kus asus pianiino. Kuna maestrol oli õpilasi palju, siis oli meile kõigile määratud oma kindel palade ettemängimise aeg. Üle kolme õpilase korraga klaverituppa ei mahtunud. Tavaliselt mängis õpetaja uue pala meile korraks ette. Tema väikeste sõrmede alt tuli see alati kergelt välja, mis tegi kadedaks. Noodid anti meile aga harjutamiseks kaasa, et järgmiseks korraks selgeks saaksid. Tunnid toimusid alguses üks kord nädalas. Ei mäleta, kas nädalatundide arvu ka suurendati. See oli arvatavasti üks põhjus, miks õppimine nii aeglaselt edenes. Oli tunne, et aega on küll, mis oli mõistagi petlik. Nii juhtus sageli, et ettemängimisel pala hästi välja ei kukkunud. Eks siis anti see uuesti järgmiseks korraks selgeks õppida. Peab ütlema, et Cyrillus Kreek oli erakordselt rahulik,

elutark ja mõistlik õpetaja ega rielnud kunagi meie laiskuse ega äpardumiste pärast. Ju ta sai aru, mida enamik noori ja kogenematuid maapoisse endast kujutavad. Tavaliselt seadsime esiplaanile ikka sporditreeningud ja alles seejärel tuli klaveriharjutamine. Kui aga keegi ilmutas viimase vastu huvi, pühendati sellele õpilasele suuremat tähelepanu. Nii juhtus ka minuga, kui akordionimänguga tegelema hakkasin, mistõttu sõrmed rohkem lahti läksid. Heliredelid jooksid klahvidel nagu iseenesest. Ka palad hakkasid teistmoodi kõlama. Ja siit õpetaja tunnustus, et „asi hakkab ilmet võtma“. Ei mäleta, et ta kiitustega oleks liialdanud. Esimesed meile harjutamiseks etteantud palad olid muidugi lihtsad ja valitud rohkem rahvaviiside ja -tantsude hulgast. Näiteks „Kaera-Jaan“, „Vokiratas“, Mart Saare „Mis seal kõnnib kõrta mööda“ jt. Edasi tulid juba lihtsamad etüüdid ja katkendid Lääne klassikute klaveripaladest (Bachi prelüüdid ja fuugad, Händeli uvertüürid jm). Neli aastat õpinguid on pikk aeg ja midagi sai arvatavasti ka omandatud. Ühest asjast, mis seotud maestro koduga, tahaks aga veel rääkida. Muidugi oli maapoisi jaoks tema kodu vaimne õhkkond uus ja aukartustäratav. Kuid oli veel miski, mida ei oska kirjeldada. See oli eriline lõhn, mis kohe esikust vastu löi. Midagi sellist polnud ma varem tundnud ega hiljem kunagi kohanud. Täielik fluidum! Mis puudutab aga Cyrillus Kreegi isikut, siis oli ta Läänemaa seminaristide mälestustes oma papaaha ja tossava piibuga ümbruskonna tuntuim kuju. Tema seisukoht olnud, et ühtegi õpilast ei tohi laulmisest kõrvale jätta. „Kes kuuleb ja räägib, see on ka võimeline laulma.“ Klassi tulles andnud ta lakoonilise küsu: „Tehke aken lahti!“ Oma koorilaulu „Ma kõnnin vainul“ juhatanud vaid parema käe nimetissõrmega, kuid sellele reageeritud väga täpselt. Suveks andnud ta õpilastele ülesande koguda ka rahvalaule ja laulda neid sügisel koolis ette. Kui mõnel jäänud ülesanne täitmata ja ta teinud laulu ise, taibanud õpetaja seda kohe ja veidi aja pärast lasknud seda korrata. Laul tunnistatud rahvalauluks, kui teistkordne esitus ei erinenud esimesest (vt Õpetajaks õppimas, lk 26). Huumorimeelt tal oli. Pärt Ellerhein meenutas, et hommikuti, kui nad kohtusid, oli Cyrillusel kohe küsimus: „Mis uudist on?“ – „Ei midagi!“ – oli tema vastus. „Natuke vähe!“ arvas

Cyrillus (vt Pärt Ellerhein. Huumorit Cyrillus Kreegi prilli läbi. Käsikiri TMM M 11-1 52). Cyrillus Kreegi huumorimeel kajastub ka laululoomingus, mis on täis rahvalikku vaimusära. Tema heli-loomingu suurem ja hinnatavam osa on *a capella* koorilaulud ja rahvaviisitöötlused, mis ta laialt tuntuks tegid. Aga see, et ta juba siis kuulus oli, tulenes ilmselt ka mitmete kooride juhtimisest, muusikaarvustuste kirjutamisest, kohalike laulupidude üldjuhiks olemisest jm. Tema looming on ulatuslik. Alustanud väikesevormiliste, rahvalauludel põhinevate koorilaulude kirjutamisega („Meie err oli elde, rikas” jt) jõudis ta peagi suurvormideni („Reekviem”, koraalid jm) (vt Cyrillus Kreek 1889–1962. Teatri- ja Muusikamuuseum. Koostanud Neeme Laanepõld. Tallinn, 1974, lk 26–27, 30–34). Mulle pihtis ta isiklikult, et erilist rõõmu oli talle valmistanud Mart Saare kõrge tunnustus „Reekviemile” (1929). Muide, selle teose kohta joonistas Gori tollal ka karikatuuri „Nii noor, aga juba...”, mis ajalehes Vaba Maa (1929) ära toodi. Huumorimeelega inimesena võis see talle isegi meeldida. Kahjuks ei teadnud ma õpiajal, et ka tollal oli ta loominguiliselt aktiivne. Nii ilmusid sümfoonilise muusika vallas tema „Pärnumaa süit”, „Setu sümfoonia”, „Läänemaa süit” jt. Vokaalmuusika žanris valmis aga kantaat „Kalevipoeg nõiakoopas” jt. Palju kirjutas ta ka puhkpillimuusikat, nt „Süit puhkpillisekstetile”, „Süit puhkpillikvintetile” jt, tegi rahvaviiside seadeid klaverile, kirjutas segakoorilaulud „Ma tulen hilja”, „Kannel” jt. Ka naiskoorid ja meeskoorid ei jäänud tähelepanuta. Nii valmis tuntud laul naiskooridele „Ma kõndisin vainul”, meeskooridele aga „Väljal haljas kasekene kasvas” ja palju teisigi vene rahvalaulude seadeid. Ajale tuli lõivu maksta. Isegi „Laul Stalinist” (1951) Juhan Smuuli sõnadele ei puudu. Cyrillus Kreegil oli muusikaloomingus ka mitmeid, hiljem tuntud järgijaid. Nii märkis meie hulgast hiljuti lahkunud Veljo Tormis (1930–2017), et ta olnud Kreegi usku.

Nüüd mõni sõna ka Cyrillus Kreegi heast sõbrast ja naabrist – muusikamehest ning puhkpilliorkestri juhust Pärt Ellerheinast (1905–1973). Nad elasid Väike-Viigi tänavas peaaegu kõrvuti. Kas majad olid sinna sihilikult nii kokku ehitatud või oli see juhuslik kokkusattumus, ei oska arvata. Isiklikult kaldun siiski esimese

variandi poole. Pärt Ellerheinast kuulsin esimest korda oma kodukooli õpetajalt Alma Parksepalt, kellest oli eespool juttu. Alma oli teatavasti Pärdi õde. Kuid minu kodukohta vanemad inimesed teadsid Ellerheinast palju rohkem. Oli ta ju Koluveres Riigi Hoolekandekoolis olnud vanemõpetaja ja asutanud seal Eesti esimese kuueklassilise kooli puhkpilliorkestri. See orkester andis igal pühapäeval Koluvere pargi laululaval kontserte. Ja rahvast tuli sinna alati palju kuulama, kui Kullamaa kirikus toimunud jutluselt koju pöörduti. Koluveres rajas Ellerhein ka segakoori, kelle kontserte samuti laululaval juhatas. Hiljem, sõja järel sai ta aga hakkama sellega, et vanametalli väärtusega pillid mingisugusesse töökorda sai, kolme kuuga nendel poisid mängima õpetas ja puhkpilliorkestri formeeris. Mina aga kohtusin Pärt Ellerheinaga esimest korda HPK-s, kus ta töötas kooli puhkpilliorkestri juhina ja klaveriõpetajana. Kuna tal oli varem midagi häälepaeltega juhtunud, siis oli talle paigaldatud nn hõbekõri, mille tõttu kähinal rääkis. Meenub, et ükskord palus ta mul kähiseval häälel tulla kultuurimajas toimuma pidanud kontserdile trummi lööma. Trummar olevat haigeks jäänud. Mina polnud muidugi kunagi puhkpillimängu õppinud, rääkimata orkestris osalemisest. Nii ta siis ütles: „Sa oled musikaalne poiss, tule löö see ära!” „Äralöömine” seisnes selles, et tuli hoolega lugeda pause. Vastavalt erilisele, vaid trummi jaoks kirjutatud „noodikirjale” oli seal neis taktides, kus trummilöök või taldrik pidi kõlama, märgitud „o”. Eks ma siis püüdsingi kontserdil täpne olla. Pärast seda kiitis maestro, et ma olevat oma rolli päris professionaalselt täitnud. Huumorimeelt tal oli. Mängijatega ei tõrelnud ta kunagi. Halvemal juhul tegi neile märkuse: „Poisid, poisid, kes seal väljakäiguhäält teeb?” Muidugi oli see minu elus esimene ja viimane trummilöömine. Pärt Ellerhein tegeles pedagoogilise töö kõrvalt ka heliloominguga. Trükis on avaldatud ja enam tuntud tema „Väike mars” puhkpilliorkestrile ja lastelaul „Kuuseke”. Ka on temalt ilmunud teisi lastelaule, laule nais- ja meeskooridele ning palu puhkpilliorkestrile. On teada, et üle kahe aastakümne töötas maestro, võideldes raske ja pikkamööda süveneva Parkinsoni tõvega. Kuid ta ei vandunud alla. Kuni käsi veel pliatsit hoidis, tegeles ta heliloominguga ja pani kirja mälestusi. Pärt Ellerhein

suri 16. septembril 1973 ja on maetud Haapsalu Metsakalmistule. Tema eluraamat oli sulgunud.

Väike-Viigi tänava ja Vaikse kalda vahel asuv suletud veekogu Väike viik kattus talvel jää ja lumega ning sinna rajati õpetaja Rolf Rünga eestvedamisel umbes 3 kilomeetri pikkune suusarada, kus tehti suusatrenni ja korraldati ka võistlusi. Mäletan, et tulin siin kooli suusatamise esivõistluste võitjaks. Linna esivõistlusel, mis viidi läbi aga Paralepas 10 kilomeetri rajal, jäin Haapsalu keskkooli esindajale, pikakoivalisele Vello Ladvale kahjuks alla. Peale võistlust korraldati 1. keskkooli poolt kõigile osalejaile teelaud. Olgu märgitud, et kui Ladvast oli hiljem Tartus saanud EPA õppejõud, meelitasin ta enda juurde Keskkomiteesse lektorite gruppi tööle. Tema loengutel oli alati palju kuulajaid. Ka esines ta sageli raadios ja televisioonis. Peagi sai tast minu hea sõber.

Lisaksin siia veel ühe meenutuse Haapsalu Suur-Liiva rannast, kus sai kursusekaaslase Jaan Varjulaga ette võetud hullumeelne, omi jõude mitteamvestav pikamaaujumine Karurahu laiule. Olime sellele lähenedes nii väsinud, et ronisime veest neljakäpukil välja. Läks tükk aega, kuni jõuvarud niivõrd taastusid, et riskisime tagasi ujuda. Mida küll nooruse uljuses ära ei tehta!

Veel tuleb meelde üks poisilik temp, mis leidis aset Tagalahe ääres paadisadama lähedal, vahetult peale kooli lõpetamist. Jõime seal Arvi Valla ja Ilmar Saarelaiuga ära pudeli veini ja otsustasime tühja pudelisse panna sedeli, millel kiri „Elagu vaba Eesti!“. Pudeli aga viskasime merre. Pärast olime veidi hirmulgi, kui pudel juhuslikult leitakse. Kuid midagi hullu ei juhtunud. Kas me aga tollal teadlikud vabadusvõitlejad olime, on küll kahtlane. Oli see ju ikkagi rohkem nooruslik julguseproov.

HAAPSALU SPORDIELU

Ülo Vooglaiust oli eespool juba juttu. Just tema viis mind esimesena purjespordi juurde. Selleks tuli ühtlasi sooritada 2. järgu roolimehe eksam, mille võttis vastu kooli kehalise kasvatuse õpetaja Rolf Rünk. Kõik meremärgid – toodrid – tuli selgeks õppida ja meelde jätta. Kuidagimoodi sain sellega hakkama. Jollidega purjetamise võtete (halssimine, pautimine) selgeks saamine võttis aga rohkem aega. Seda Ülo õpetaski. Millegipärast minust head purjesportlast siiski ei saanud. Ju oli põhjuseks teiste spordialade eelistamine. Viimane võis tekkida ka üsna juhuslikult. Haapsalu tänavatel võis tollal üsna sageli näha ühte poissi kuhugi kiirustamas, rapiir käes, või siis teist poissi, korvpall kaenlas. Hiljem sain teada, et nad mõlemad olid meie kooli vanemad kursuselased Ago Jaani ja Heikki Gross. Kui ükskord Agoga tuttavaks sain, avaldasin tagasihoidlikku soovi samuti vehklemisega tegelda. Tema mind siis kogu nõukogudemaal laiemalt tuntud vehklemistreeneri Endel Nelisega kokku viiski. Selle soovi taga võis aga olla ka kuidagi alateadvusse jäänud NSV Liidu vehklemistšempioni Ivi Puupuse foto, mis oli 1952. aasta ajakirja Kehakultuur ühe numbriga esikaanel ära toodud. Tüdruk tundus sellel ilus ja ahvatlev.

Ent kõigepealt mõningaid meenutusi Ago Jaanist. Ta oli andekas, tark ja aktiivne. Juba HPK-s õppimise ajal töötas suviti kultuurimaja instruktorina ja linna pioneerilaagri ülemana. Ka jõudis ta mitmel korral kooli komsomoliorganisatsiooni juhtida. Kuna sõbrunesime, kutsus ka mind selle komiteesse, kus mulle usaldati vaid üks „tähtis“ ülesanna – enne koosolekut komitee ruumis olev pikk laud roheline kalevigaga katta ja pärast koosolekut see jälle kokku panna. Rohkem ei

midagi. Sageli kutsus ta mind ka oma koju külla. Tollal elas ta Väike-Kalda tänaval ühe puumaja teise korruse korteris. Tema pere kodus oli minu mäletamist mööda väga palju raamatuid. Neid anti ka mulle lugeda. Ühe neist – „Jutustusi elementidest” – leidsin hiljuti oma maakodus raamaturiiuililt. Ju oli see unustatud omanikule õigel ajal tagastada, mida muidugi kahetsen. Kooli lõpetas Ago kiitusega, mis andis võimaluse kohe edasi õppima minna. Nii sattus ta Tartu ülikooli matemaatika-loodusteaduskonda. 1958. aastal pidi ta aga õpingud katkestama, sest oli kunagi kritiseerinud Nõukogude tankide Ungarisse sisseviimist, et seal alanud rahvaülestõusu (1956) maha suruda. Pärast eksmatrikuleerimist oli ta sunnitud otsima võimalusi õppimist jätkata Eestist kaugemal (Odessa Hüdro-meteoroloogiainstituut ja Leningradi Riiklik Ülikool). 1959. aastal leiame ta aga transporditöölisena leiba teenimas jälle Haapsalus. Sellele järgnes kolmeaastane ajateenistus Nõukogude armees. Lõpuks saabus eksirännakutele, mis tema enda arvates osaliselt ka kasulikud olid, lõpp. 1962. aastal sai ta võimaluse uuesti jätkata õpinguid Tartu ülikoolis, seekord juba bioloogia-geograafiateaduskonnas, mille lõpetas 1965. aastal. Peale ülikooli on kogu ta tegevus olnud pidevalt seotud Eesti hüdro-meteoroloogia teenistusega. Kuid tuleme veidi ajas tagasi. Eks ülikoolis 60-ndatel aastatel üle hulga aja temaga jälle kohtusimegi. Mulle tundus siis, et ta oli kuidagi tõsisemaks muutunud ja rohkem endasse tõmbunud. Kuid ka hiljem on ta mulle appi tulnud. Seda juba minu maakodus puuraugu kaevamise organiseerimisel. Ka oleme temaga Haapsalus korduvalt kohtunud HPK vilistlaste kokkutulekutel, kus ühel viimastest ütles tähenduslikud sõnad: „Niikaua kui on elus kooli viimane õpilane, on elus ka HPK”. Mulle on Ago ikka jäänud heaks sõbraks ja autoriteediks, kellest sügavalt lugu pean.

Mis aga puutub Heikki Grossi, siis andis ta mulle lugeda Venemaa majanduse reformija Sergei Witte memuaarid kahes köites, mis olid ilmunud ka eesti keeles 1937–1938. Pean tunnistama, et ei osanud neid tollal oma harimatuse tõttu vääriliselt hinnata. Heikki oli peale HPK ja TRÜ kehakultuuriteaduskonna lõpetamist aastaid Paide rajoonis õpetaja ja mitme kohaliku kooli direktor. Seal me jälle kohtusime, kui

Endel Liebergil 9. Mai kolhoosis külas käisin. Hiljem oli ta lühikest aega parteitööl (ka EKP Keskkomitees kultuurharidustöö sektori juhataja).

Kuid tuleme nüüd tagasi sinna, kus jutt Endel Nelisest pooleli jäi. Kes meist poleks näinud hiljuti (2014) ekraanile tulnud mängufilmi „Vehkleja“! Film on huvitav ja põnev ning pühendatud vehklemistreeneri Endel Nelise mälestusele. Põnevaks teevad selle eeskätt tema isiklikus elus läbielatud kannatused, mida nõukogude võim olevat põhjustanud. Mina viimast eriti ei usu. Kuidas sai noor mees astuda Leningradis poolsõjaväestatud kehakultuuriinstituuti (LESKAFT) ja selle lõpetada, kui poleks läbinud ranget kontrolli? Lausa jaburana tunduvad aga Haapsalu 1. keskkooli direktori kahtlustused oma kooli tunnustatud treeneri tegevuse suhtes. Kuna filmis on vehklemistreeningud filmitud Pärnus, siis tundub seegi kuidagi võlts, mis tegelikkusega kuidagi ei seostu. Ainuke tõepärasusele ligilähedane on peaosataitja Märt Avandi meisterlik mäng. Kuid olgu filmiga kuidas on! Mina tutvusin Endel Nelisega juba 1952. aasta sügisel, kui Ago Jaani mind treenerile tutvustas. Vehklemisring oli siis koolis tegutsenud juba kaks aastat. Lühikest kasvu tumedajuukseline Nelis näis sõbraliku olemisega ja vastutulelik. Asi lõppes sellega, et mind lubati treeningutele. Tollal trenniti Haapsalu 1. keskkooli suures saalis. Alguses katsetati minu sobivust mitmete relvadega, nagu florett, espadron ja epee. Lõpuks leidis treener, et mulle on kõige käepärasem epee. Teatavasti võib epeega vastast torgata esikeha (rind, käed, jalad) igasse ossa, mida aga floreti ja espadroniga ei lubata. Vastane loetakse võidetuks, kui talle on tehtud viis torget. Nii siis treeningud algasidki. Peale mõnekuist harjutamist lubati juba võistlustele. Mäletatavasti läks mul hästi ja mulle anti vehklemises 2. spordijärk. Ja siis tuli treenerilt tunnustus, et peagi teeb ta minust epees Eesti meistri. Kes seda teab, kas see oleks ka juhtunud, kuid vahele tuli ootamatu tõrge. Ühel järjekordsel treeningul torgati mulle epeega läbi maski ja nii õnnetult, et vasaku silma alla jäi verine märk. Sain teada, et sellise torke tõenäosus on siiski vaid umbes üks sajast tuhandest. Ometi hirmutas see juhtum mind sedavõrd, et loobusin vehklemistreeningutest lõplikult. Haapsalus aga jätkusid Nelise

juhtimisel treeningud täie hooga, mida kroonis peagi edu. Valmistati ette paarkümmend meistersportlast, paarisajal korral toodi siia üleliidulisi koolinoorte, juunioride ja spordiühingute meistritiitleid, ligi 400 korral on haapsalulased tulnud vabariigi koolinoorte ja noorte meistriks. Siin vehklemiskunsti omandanud Valeri Rossar ja Boris Joffe on toonud juunioride maailmameistrivõistlustelt kaasa vastavalt hõbe- ja pronksmedali. Alates 1969. aastast hakati noorvehklejad treenima spetsialiseeritud spordikoolis. Populaarsuse võitis Valge Daami vehklemisturniir. Niipalju siis linnulennult vehklejate varasematest tegemistest. Kuid vehklemistraditsioon pole Haapsalust ka tänapäeval kadunud, see jätkub juba Boris Joffe ja tema õpilaste käe all.

Üks vähestest, kellele minu otsus vehklemisest loobuda meeldis, oli kooli kehalise kasvatusõpetaja Rolf Rünk. Seda seepärast, et ta märkas minus teatud eeldusi just riistvõimlemisega tegelda. Kuigi olen eespool temast juba rääkinud, lisan täpsustuseks mõned sõnad. Ta sündis 22. juunil 1924. aastal Esna vallas Järvamaal talupidajate peres. Õppis Valga 2. Algkoolis, Valga Progümnaasiumis, Tallinna 5. Gümnaasiumis ja lõpetas Lihula Gümnaasiumi 1943. aastal. Kehalise kasvatusõpetaja kutse omandas ta 1944–1948 TRÜ kehakultuuriteaduskonnas. Osaliselt juba õppimise ajal, 1947–1949 töötas ka tööstuskoolis nr 12. Aastail 1948–1949 oli Läänemaa haridusosakonna sõjalise ala ja kehalise kasvatusõpetaja inspektor. Alates 1. septembrist 1949 töötas HPK poeglaste kehalise kasvatusõpetajana kuni kooli sulgemiseni 1956. Peale seda töötas Haapsalu abikoolis ja sanatoorses internaatkoolis ravikehakuultuuriinspektorina kuni surmani. Minu tutvus Rolf Rüngaga sai alguse 1952. aasta sügisel, kui ta laskis esimese kursuse poistel kooli kehakultuurilinnakese pikkredelil lõuga tõmmata. Mäletan millegipärast selgesti, et tõmbasin nii 24 korda järjest. Eks ma talle seal meelde jäingi. Nüüd, peale vehklemisest loobumist sai pühenduda juba rohkem riistvõimlemise treeningutele, mis toimusid õhtuti kooli saalis, millest oli kujundatud aastatega eeskujuliku inventariga võimla. Nagu Rolf Rünk oma meenutustes märgib, korraldati meie kooli algatusel ka pedagoogiliste koolide spartakiade

kergejõustikus, sportmängudes, sportlikus võimlemises ja laskmises (*ibid.*, lk 102). Kas minu HPK-s õppimise ajal neid ka sportlikus võimlemises ehk riistvõimlemises korraldati, ei mäleta. Ilmselt mitte. Nagu juba eespool märkisin, olid varem kooli esivõimlejateks olnud Enn-Olav Rimmelgas ja Heino Türrpu. Neist Enn-Olav lõpetas hiljem TPedI matemaatika-füüsikateaduskonna ja töötas aastaid tehases Punane RET insenerina, laborijuhataja ja peakonstruktorina ning hiljem Küberneetika AS projektijuhina. Ta on tuntud ka RET-i ajalugu kajastava kaheksa dokumentaalfilmi stsenaaristina. Teine esivõimleja peale Rimmelga oli Heino Türrpu, kellest hiljem sai TRÜ lõpetamise järel füüsika-matemaatikakandidaat, TÜ õppejõud ja dotsent. Tema sulest on ilmunud üle 60 teadustöö inglise, saksa ja vene keeles. Niipalju siis oma suurtest eeskujudest. Nende lahkumise järel sai aga minust saatuse tahtel kooli viimane meister riistvõimlemises, milles omandasin ka 3. spordijärgu.

Ühte spordiala, poksi, sai aga veel harrastatud. Juhtus see nõnda. Haapsalus elas tollal segavereline eesti poiss, kes sündis São Paulos ja kes oli tulnud Pärnu oblasti meistriks poksis. Tema käis linna peal alati poksikinnastega ringi. Eks ma siis ta käest küsisingi, kas võiksin tema juhendamisel seda spordiala õppida. Ja saingi selleks ootamatult nõusoleku. Varem olevat ta sellistest soovidest keeldunud. Treeningud algasid lossipargi laval. See mehelik spordiala hakkas kohe meeldima. Meenub, et olin ülimalt meelitatud, kui sain ta kaitsest läbi murda ja ühe löögi otse näkku suunata. Selle eest sain võtta. Asi oli selles, et lööke võis üksnes markeerida, mitte aga täie jõuga sooritada. Mingid alused sain poksis seekord ka kätte. Kuid need treeningud tuli kooli kehalise kasvatuse õpetaja Rolf Rünge pärast ikkagi katkestada, sest ta pidas neid minu jaoks ebasobivaks. Ometi tuli mul elus hiljem selle spordialaga üsna tihedalt kokku puutuda (olin TRÜ meister kergekeskkaalus) ja isegi poksitreeneri ametit pidada. Viimane juhtus sõjaväes ajateenistuse päevil. Tänu poksioskustele läksid hiljem kergemini ka karatetreningud, mida organiseeris möödunud sajandi 80-ndatel aastatel meistersportlane Eduard Tinn ja mis kestsid üle kümne aasta. Jõudsin kuni musta vööni välja. Eks nad tulid tervisele kindlasti kasuks, mis pole aga sugugi tähtsusetu.